

ENGLISKI JEZIK U HRVATSKOJ - OD POTREBA DO POSTIGNUĆA

Mihaljević Djigunović, Jelena; Bagarić, Vesna

Source / Izvornik: **Metodika : časopis za teoriju i praksu metodikâ u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi, 2007, 8, 25 - 50**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:848916>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

ENGLISKI JEZIK U HRVATSKOJ – OD POTREBA DO POSTIGNUĆA

Jelena Mihaljević Djigunović

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Vesna Bagarić

Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Sažetak – U prilogu se opisuju ciljevi i metodologija istraživanja znanstvenoistraživačkoga projekta *Engleski jezik u Hrvatskoj*. Ističe se da su razlozi za pokretanje i provođenje projekta vezani uz potrebu da se politika učenja stranih jezika počne koncipirati na temelju znanstveno verificiranih pretpostavki, a ne – kao do sada – na temelju proizvoljne i neproverene intuicije i stavova pojedinaca. Autorice, od kojih je jedna i voditeljica projekta, također detaljno opisuju razloge za izbor instrumenata koji su korišteni u projektu. Korištenje baterije mađarskih testova i upitnika objašnjavaju sličnošću društveno-obrazovnih konteksta u dvjema zemljama, mogućnošću komparativnih studija i činjenicom da preuzeti testovi ispituju komunikacijsku kompetenciju učenika na europskim referentnim stupnjevima A2 i B1, razinama koje su propisane i hrvatskim nacionalnim kurikulumom. U radu se opisuje pretestiranje preuzetih instrumenata i iznose rezultati toga postupka. Osim novih spoznaja o statusu engleskoga jezika u Hrvatskoj, autorice navode i niz dodatnih rezultata vezanih uz razvijanje istraživačkih kompetencija u ovome području znanstvenih pročitivanja.

Ključne riječi: europski referentni stupnjevi, mjerenje afektivnih karakteristika, mjerenje komunikacijske kompetencije, pretestiranje

Glavni poticaj za pokretanje znanstvenoistraživačkoga projekta *Engleski jezik u Hrvatskoj*¹ bila je činjenica da se do sada u politici prema učenju englesko-

¹ Riječ je o projektu Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (130514) koji je odobrilo Ministarstvo znanosti 2001. godine, a koji je trajao do kraja 2006. godine. Voditeljica projekta bila je Jelena Mihaljević Djigunović, suradnice Vesna Bagarić, Višnja Josipović-Smojver, Marta Medved Krajnović, Smiljana Narančić Kovač, Lovorka Zergollern-Miletić i Mirjana Vilke, a Renata Geld bila je znanstvena novakinja na ovome projektu. U pojedinim etapama istraživanja

ga jezika uglavnom kretalo od intuicije i pretpostavki pojedinaca koje se nikada nisu znanstveno verificirale. S obzirom na današnju neučinkovitu strategiju obrazovnog sustava u učenju engleskog jezika, notorna je pojava da odrasli stručnjaci moraju investirati mnogo novca (vrlo često i državnog), napora i vremena da bi postigli znanje engleskog jezika nužno potrebno u poslu koji obavljaju. Pri osmišljavanju projekta pošlo se od teze da bi se mijenjanjem cjelokupne politike prema učenju engleskog jezika tijekom školskog obrazovanja učenika na temelju rezultata sustavnog istraživanja mogla postići poželjna razina znanja koja bi bila komparabilna sa standardima Europske unije.

Potrebu za ovakvim istraživanjem nametnula je i činjenica da je engleski jezik općeprihvaćen jezik međunarodne komunikacije i da bi po svom statusu i važnosti trebao zauzeti mjesto prvog stranog jezika koji se uči u Hrvatskoj, uz koji bi se trebao učiti jedan od ostalih svjetskih jezika. Ne treba napominjati koliko je to važno za profil budućeg građanina Europe koji, prema standardima Europske unije, uz svoj jezik mora poznavati još dva strana jezika.

Opći cilj projekta bio je ispitati status engleskoga jezika u Hrvatskoj. Pod statusom smo u sklopu projekta podrazumijevali potrebe hrvatskih građana za znanjem engleskog jezika u životu i radu i stupanj komunikacijske kompetencije koja se u hrvatskome društveno-obrazovnome kontekstu postiže na kraju osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja. Kako bismo stekli širi uvid u status engleskoga jezika u Hrvatskoj, istraživanja smo provodili paralelno i u još jednom svjetskom jeziku koji se poučava u našoj zemlji: njemačkome jeziku. Smatrali smo da će međusobna usporedba rezultata, s jedne strane, dodatno osvijetliti status engleskoga jezika i, s druge, dovesti do korisnih spoznaja o učenju i poučavanju i drugih stranih jezika u hrvatskome društvenome i obrazovnome kontekstu.

Očekujemo da će rezultati našega istraživanja biti primjenjivi u cjelokupnom sustavu obrazovanja u Republici Hrvatskoj te da bi oni mogli bitno utjecati i na obrazovanje budućih učitelja engleskog jezika na nacionalnoj razini.

Metodologija istraživanja

Uzorak

U istraživanjima su sudjelovali učenici osmih razreda osnovne škole i četvrtoga razreda srednje škole. U ispitivanju potreba za znanjem stranih jezika sudjelovali su odrasli govornici jezika. U projektu je korišten prigodni uzorak. Osnovnoškolski dio uzorka uključio je 1481 ispitanika iz 66 škola. Temeljni kriterij za odabir škola bio je sljedeći: po jedno odjeljenje u pet seoskih i pet gradskih škola u svakoj geografskoj regiji Hrvatske. Kako su, međutim, neke škole ima-

neprocjenjivu pomoć u radu projekta pružili su brojni nastavnici engleskoga i njemačkoga jezika i studenti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, Filozofskoga fakulteta u Osijeku i Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu.

le vrlo mala odjeljenja, na kraju je uključeno više škola od predviđenoga broja. Srednjoškolski uzorak uključio je 656 ispitanika iz 30 srednjih škola. Pri izboru srednjih škola rukovodili smo se podjelom na gimnazije, skupinu srednjih škola koja je uključivala medicinske, ekonomske i hotelijersko-ugostiteljske škole te skupinu koja se sastojala od elektrotehničkih, graditeljskih, strojarsko-tehničkih i strukovno-umjetničkih škola. I u ovom slučaju bile su obuhvaćene sve geografske regije u Hrvatskoj. Karakteristike dvaju poduzoraka prikazane su u tablicama 1 i 2.

Tablica 1: Osnovnoškolski uzorak

Spol	M	46,9 %
	Ž	53,1 %
Broj sati engleskoga tjedno	3 sata	93,5 %
	više od tri	6,5 %
	ranije	39,7 %
Trajanje učenja	5 godina	53,8 %
	manje od 5	46,2 %
Uči engleski izvan škole	da	8,2 %
	ne	91,8 %
Uči drugi(e) strani(e) jezik(e)	da	20,2 %
	ne	79,8 %
	ne	34,0 %
Koristi internet	rijetko	29,7 %
	često	36,3 %

Kao što je vidljivo iz gornjih podataka, uzorak osnovnoškolaca bio je relativno uravnotežen po spolu. Golema većina imala je tri sata nastave tjedno, a polovica je engleski počela učiti u četvrtome razredu. Malen broj ispitanika učio je engleski i izvan škole. Samo jedna petina ispitanika učila je još neki strani jezik osim engleskoga. Trećina osnovnoškolaca nije se koristila internetom, a otprilike trećina koristila se njime često.

Tablica 2: Srednjoškolski uzorak

Spol	M	44,1 %
	Ž	55,9 %
Broj sati engleskog tjedno	dva	29,1 %
	tri	60,1 %
	četiri	10,8 %
Trajanje učenja engleskoga	9 godina	51,3 %
	manje od 9 godina	31,2 %
	više od 9 godina	17,5 %
Uči engleski izvan škole	da	3,4 %
	ne	96,6 %
Uči drugi(e) strani(e) jezik(e)	da	62,4 %
	ne	37,6 %
Koristi internet	ne	0,2 %
	rijetko	14,9 %
	često	84,9 %

I srednjoškolski je uzorak bio relativno ujednačen po spolu, s time da je ovdje nešto veći postotak ispitanica nego ispitanika u odnosu na osnovnoškolce. Više od polovice srednjoškolaca imalo je po tri sata engleskoga tjedno, a gotovo trećina imala je samo dva sata tjedno. Polovica ispitanika učila je engleski devet godina, otprilike trećina kraće od devet godina, a manji dio duže od devet godina. Kao i osnovnoškolci, golema većina srednjoškolaca nije engleski učila izvan škole. Većina je srednjoškolaca učila još neki strani jezik osim engleskoga. Za razliku od osnovnoškolaca, vrlo malen broj srednjoškolaca nije se koristio interntom, a golema većina se njime koristila često.

U dijelu projekta koji se odnosio na analizu potreba za znanjem stranih jezika sudjelovala su također dva poduzorka. Prvi je poduzorak sudjelovao u konstrukciji upitnika za mjerenje potreba, a brojao je 388 odraslih ispitanika. Poduzorak od 250 odraslih ispitanika sudjelovao je u drugoj fazi ispitivanja potreba za znanjem stranih jezika (detaljnije o uzorku odraslih ispitanika vidi u prilogu S. Narančić Kovač i I. Cindrić u ovom broju časopisa).

INSTRUMENTI

Kako se u sklopu projekta (po prvi put na razini cijele zemlje) ispitivala komunikacijska kompetencija (detaljnije o ovome ključnome pojmu za ovaj projekt vidi u prilogu V. Bagarić i J. Mihaljević Djigunović u ovome broju časopisa), a ne tek znanje o jeziku, korištena je baterija instrumenata koja se sastojala od testova komunikacijske kompetencije. Osim spomenutih komunikacijskih testova korišten je i upitnik kojim su se ispitivale afektivne karakteristike ispitanika².

Pri ispitivanju komunikacijske kompetencije koristili smo se mađarskim testovima. Te je testove izradio i validirao tim mađarskih znanstvenika u sklopu projekta reformiranja završnih ispita (Fekete, Major i Nikolov; 1999; Alderson, Nagy i Öveges, 2000). Odlučili smo se za upravo te testove iz sljedećih razloga: u Hrvatskoj nisu postojali primjereni baždareni i validirani testovi komunikacijske kompetencije, a postojeće strane testove, koji su se komercijalno koristili u Hrvatskoj, nismo smatrali dovoljno primjerenima našem obrazovnom kontekstu i ciljevima; mađarski su testovi konstruirani imajući na umu razine koje se poklapaju s razinama zadanimi i našim nacionalnim kurikulumom za osnovne i srednje škole; društveno-obrazovni kontekst u Mađarskoj i Hrvatskoj dovoljno je sličan da se može pretpostaviti da su mađarski testovi primjereni i za hrvatski kontekst; korištenje istih testova omogućilo bi relevantne usporedbe s učenicima koji se obrazuju u širem europskome društvenome i obrazovnome kontekstu kojemu pripada i Hrvatska.

Korišteni testovi komunikacijske kompetencije uključivali su mjerenje kompetencije u sve četiri jezične vještine, odnosno djelatnosti: slušanje s razumijevanjem, čitanje s razumijevanjem, govorenje i pisanje. Iako ih nazivamo testovima jezičnih vještina, riječ je zapravo o testiranju kontekstualnih znanja i spo-

² Instrumenti su detaljno opisani u ostalim člancima ovoga broja časopisa.

sobnosti potrebnih za uspješnu jezičnu uporabu pri izvođenju komunikacijskih zadataka (Bachman i Palmer, 1996).

Testovi su ‘ciljani’ na razine definirane u dokumentu Vijeća Europe – *Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezik: učenje, poučavanje, vrednovanje* (2005). Testovi kojima se ispitivala kompetencija osnovnoškolskoga uzorka bili su na razini A2, a oni za srednjoškolce na razini B1. Glavne kategorije znanja i sposobnosti koje ispitanici trebaju posjedovati na tim razinama ili referentnim stupnjevima opisane su u tablici 3.

Tablica 3: OPIS GLAVNIH JEZIČNIH KATEGORIJA NA REFERENTNIM STUPNJEVIMA A2 I B1 (Izvor: Okvir, 2005:26)

		A2	B1
RAZUMIJEVANJE	Slušanje	Mogu razumjeti fraze i najčešće korištene riječi iz područja od neposrednog osobnog interesa (npr. jednostavne podatke o sebi i obitelji, informacije vezane za kupovanje, neposrednu okolinu, posao). Mogu shvatiti osnovno značenje kratkih, jasnih i jednostavnih poruka i javnih obavijesti.	Mogu razumjeti glavne misli jasnog standardnog razgovora o poznatim temama s kojima se redovito susrećem na poslu, u školi, u slobodno vrijeme itd. Mogu razumjeti glavne poruke mnogih radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili o temama od osobnog i profesionalnog interesa ako su iskazane relativno polako i razumljivo.
	Čitanje	Mogu čitati vrlo kratke, jednostavne tekstove. Mogu pronaći određenu, predvidivu informaciju u jednostavnim, svakodnevnim pisanim materijalima kao što su oglasi, prospekti, jelovnici i vozni redovi te mogu razumjeti kratka, jednostavna osobna pisma.	Mogu razumjeti tekstove koji su uglavnom pisani običnim jezikom ili jezikom moje struke. Mogu razumjeti opis događaja, osjećaja i želja u osobnim pismima.
GOVOR	Govorna interakcija	Mogu komunicirati u jednostavnim i uobičajenim situacijama koje zahtijevaju jednostavnu i neposrednu razmjenu informacija o poznatim temama i aktivnostima. Mogu sudjelovati u vrlo kratkim društvenim razmjenama premda obično ne razumijem dovoljno da bih sam/sama dovoljno podržavao/ podržavala razgovor.	Mogu se snalaziti u većini situacija koje se mogu pojaviti tijekom putovanja kroz područje na kojem se taj jezik govori. Mogu se bez pripreme uključiti u razgovor o temama koje su mi poznate, koje su od osobnog interesa ili se odnose na svakodnevni život (npr. obitelj, hobi, posao, putovanja i tekuće događaje).
	Govorna produkcija	Mogu se koristiti nizom fraza i rečenica da bih jednostavnim jezikom opisao/ opisala svoju obitelj i druge ljude, uvjete svog života, svoje obrazovanje te sadašnje ili prethodno radno mjesto.	Mogu jednostavno povezivati rečenice kako bih opisao/ opisala doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje. Mogu ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta i planove. Mogu ispričati priču ili prepričati sadržaj knjige ili filma te opisati svoje reakcije.
PISANJE	Pisanje	Mogu pisati kratke, jednostavne bilješke i poruke. Mogu napisati vrlo jednostavno osobno pismo, npr. pismo zahvale.	Mogu napisati jednostavan vezani tekst o poznatoj temi ili temi od osobnog interesa. Mogu napisati osobno pismo opisujući svoje doživljaje i dojmove.

Testovima su se ispitivale sljedeće komponente komunikacijske kompetencije: jezična³ i strategijska kompetencija. Jezična se kompetencija pratila preko sljedećih potkomponenata: gramatičke kompetencije (Gram), tekstovne kompetencije (Teks), funkcionalne kompetencije (Funk) i sociolingvističke kompetencije (Solin).

Strategijska kompetencija (Strat) definirana je u smislu poznavanja verbalnih komunikacijskih strategija koje se koriste u svrhu nadomjestka nedostatnoj kompetenciji u jednoj ili više komponentata komunikacijske kompetencije (npr. parafraziranje, okolišanje, ponavljanje, oklijevanje, izbjegavanje (riječi, struktura, tema), pogađanje, promjene registra i stila, modifikacije poruke itd.). Iz tako definirane strategijske kompetencije razvidno je da se ta komponenta komunikacijske kompetencije u ovom istraživanju ne prati u cijelosti. Jednim dijelom je razlog i to što je, kako ističu neki teoretičari (npr. Buck, 2001:105), smislenije u ispitivanju komunikacijske kompetencije govornika stranoga jezika staviti naglasak na ispitivanje jezične kompetencije, budući da se strani govornici, osobito oni čije su kognitivne sposobnosti razvijene i stabilne, obično razlikuju upravo u jezičnoj kompetenciji koja se mijenja s napretkom u procesu učenja.

U tablicama koje slijede sažeto su prikazane kompetencije i tipovi zadataka u primijenjenim komunikacijskim testovima.

Tablica 4: Prikaz strukture testa komunikacijske kompetencije za osnovnoškolski uzorak (razina A2)

Aktivnost	Znanja i sposobnosti (kompetencije)	Tip zadatka
Čitanje	identificiranje pojmova; razumijevanje značenja (Gram)	povezivanje definicije s pojmom
	identificiranje definicija; razumijevanje značenja (Gram, Teks)	povezivanje natpisa s njegovim značenjem
	identificiranje prikladnih odgovora na postavljena pitanja u intervjuu; pronalaženje određene informacije (Gram, Teks, Funk, Solin)	povezivanje pitanja s odgovorom
	identificiranje teksta koji sadržava točan odgovor na postavljeno pitanje; pronalaženje određene informacije (Gram, Teks, Funk)	povezivanje pitanja s odgovorom
	identificiranje teme teksta/glavne ideje u tekstu; odvajanje važnih od nevažnih informacija u tekstu (Gram, Teks, Funk, Solin)	povezivanje teksta s njegovim naslovom
	identificiranje osnovnog značenja teksta; prepoznavanje kohezivnih elemenata i strukture teksta (Gram, Teks, Funk, Solin)	povezivanje riječi, fraza, rečenica s prazninama u tekstu

³ Definicije i opisi jezične i strategijske kompetencije nalaze se u prilogu V. Bagarić i J. Mihaljević Djigunović u ovome broju časopisa.

Slušanje	izvođenje logičnih zaključaka o tome tko su osobe na slici; razumijevanje značenja (Gram, Teks)	povezivanje imena osobe s brojem kojim je označena
	identificiranje određene informacije u tekstu koja odgovara ili upućuje na odgovor na postavljeno pitanje (Gram, Teks, Funk, Solin)	višestruki izbor
	identificiranje određene informacije u tekstu koja odgovara ili upućuje na odgovor na postavljeno pitanje (Gram, Teks, Funk, Solin)	višestruki izbor
Pisanje	<ul style="list-style-type: none"> - uporaba jezika u opisu / prezentaciji sadržaja slika - uporaba kohezivnih sredstava - uporaba vokabulara - uporaba gramatičkih oblika i struktura - uporaba pravopisnih pravila (Gram, Teks, Funk, Solin) 	vođeni opis slike
Govorenje	<ul style="list-style-type: none"> - uporaba općeg razgovornog jezika u interakciji - fluentno izražavanje; uporaba komunikacijskih strategija - uporaba vokabulara - uporaba gramatičkih oblika i struktura - korektan izgovor (Gram, Teks, Funk, Solin) 	vođeni intervju
	<ul style="list-style-type: none"> - uporaba jezika pri opisu slike i pri uspoređivanju - fluentno izražavanje; uporaba komunikacijskih strategija - uporaba vokabulara - uporaba gramatičkih oblika i struktura - korektan izgovor (Gram, Teks, Funk, Solin) 	narativni oblik zadatka (opis slike i usporedba)
	<ul style="list-style-type: none"> - uporaba jezika u zadanoj komunikacijskoj situaciji; sposobnost iniciranja, održavanja i vođenja interakcije - fluentno izražavanje; uporaba komunikacijskih strategija - uporaba vokabulara - uporaba gramatičkih oblika i struktura - korektan izgovor (Gram, Teks, Funk, Solin) 	igranje uloga

(Bagarić, 2007, str. 160-161)

Tablica 5: Prikaz strukture testa komunikacijske kompetencije za srednjoškolski uzorak (razina B1)

Aktivnost	Znanja i sposobnosti	Tip zadatka
Čitanje	identificiranje teme teksta/glavne ideje izrečene u tekstu; odvajanje važnih od nevažnih informacija u tekstu (Gram, Teks, Funk)	povezivanje naslova knjige s njezinim kratkim sadržajem
	identificiranje ključnih misli u tekstu; odvajanje važnih od nevažnih informacija u tekstu (Gram, Teks, Funk)	povezivanje misli s izjavom osobe
	identificiranje osnovnog značenja teksta; prepoznavanje kohezivnih elemenata i strukture teksta (Gram, Teks, Funk, Solin)	povezivanje riječi, fraza, rečenica s prazninama u tekstu
	identificiranje redosljeda događaja; razumijevanje strukture teksta, prepoznavanje kohezivnih veza u tekstu (Gram, Teks)	stavljanje rečenica u pravilan redosljed
	identificiranje dijela rečenice u tekstu u kojoj se nalazi odgovor na postavljeno pitanje; pronalaženje određene informacije (Gram, Teks)	višestruki izbor
	identificiranje prikladnih odgovora na pitanja postavljena u intervjuu; pronalaženje određene informacije (Gram, Teks, Funk, Solin)	povezivanje pitanja i odgovora
	identificiranje teksta koji sadržava točan odgovor na postavljeno pitanje; pronalaženje određene informacije (Gram, Teks, Funk, Solin)	povezivanje pitanja i odgovora
Slušanje	pronalaženje određene informacije; izvođenje zaključaka o značenju koje nije eksplicitno navedeno u tekstu (Gram, Teks, Funk, Solin)	višestruki izbor
	pronalaženje informacije u tekstu koja je eksplicitno ili implicitno navedena u tekstu i pruža odgovor na postavljeno pitanje (Gram, Teks, Funk, Solin)	višestruki izbor
Pisanje	<ul style="list-style-type: none"> - uporaba jezika u interakciji, pri naraciji i u argumentiranju - uporaba kohezivnih sredstava i sredstava za postizanje koherencije teksta - uporaba vokabulara - uporaba gramatičkih oblika i struktura - uporaba pravopisnih pravila (Gram, Teks, Funk, Solin) 	vođeni oblik pisma

Govorenje	<ul style="list-style-type: none"> - uporaba općeg razgovornog jezika u interakciji; sposobnost iniciranja, održavanja i vođenja interakcije - fluentno izražavanje; uporaba komunikacijskih strategija - uporaba vokabulara - uporaba gramatičkih oblika i struktura - korektan izgovor (Gram, Teks, Funk, Solin) 	vođeni intervju
	<ul style="list-style-type: none"> - uporaba jezika u opisu, pri uspoređivanju i u naraciji - fluentno izražavanje; uporaba komunikacijskih strategija - uporaba vokabulara - uporaba gramatičkih oblika i struktura - korektan izgovor (Gram, Teks, Funk, Solin) 	narativni oblik zadatka (opis slike, usporedba situacije na slici i u stvarnom životu, pričanje priče)
	<ul style="list-style-type: none"> - uporaba jezika u argumentiranoj diskusiji - fluentno izražavanje; uporaba komunikacijskih strategija - uporaba vokabulara - uporaba gramatičkih oblika i struktura - korektan izgovor (Gram, Teks, Funk, Solin) 	diskusija na zadanu temu

(Bagarić, 2007, str. 163-164)

Ovisno o metodi testiranja, navedene se kompetencije prate i ispituju integrirano ili, pak, izolirano. Primjerice, u receptivnoj jezičnoj uporabi, odnosno u aktivnostima slušanja i čitanja, najčešće se više kompetencija prati istovremeno, u produktivnoj, odnosno u aktivnostima pisanja i govorenja, zasebno. Naime, iznimno je teško i zahtjevno organizirati i provesti istraživanje u kojem bi se pojedine komponente komunikacijske kompetencije ispitivale sasvim izolirano, a posebice u slučaju receptivnih vrsta aktivnosti.

Pilotiranje testova

Iako su preuzeti mađarski testovi bili standardizirani i prethodno podvrgnuti uobičajenim psihometrijskim mjerenjima, zbog mogućih razlika između mađarskog i hrvatskog obrazovnog konteksta u području učenja i poučavanja stranih jezika, najprije smo pretestirali (pilotirali) dvije (*Razumijevanje teksta čitanjem* i *Razumijevanje teksta slušanjem*) od četiri skupine testova, i to u svrhu utvrđivanja stupnja njihove pouzdanosti.

Pilotiranje je provedeno 2002. godine. U Zagrebu su se pilotirali testovi *Razumijevanje teksta slušanjem* i *Razumijevanje teksta čitanjem* za engleski jezik na razini A2 na uzorku od 89 učenika osnovne škole i na razini B1 na uzorku od

54 učenika srednje škole. U Osijeku su se isti testovi pilotirali za njemački jezik na uzorku od 57 učenika osnovne škole i 63 učenika srednje škole. Deskriptivna statistika za navedene testove i zadatke prikazana je u tablicama koje slijede.

Tablica 6. Aritmetička sredina (M), standardna devijacija (SD) i koeficijent alfa (α) za test Razumijevanje teksta čitanjem i test Razumijevanje teksta slušanjem (cijeli test i zadatcima) za engleski jezik na razini A2 ($N=89$) i za njemački jezik na razini A2 ($N=57$)

TEST	ENGLESKI (razina A2)				NJEMAČKI (razina A2)			
	Broj pitanja	M	SD	α	Broj pitanja	M	SD	α
Razumijevanje teksta čitanjem (RČ)	46	34,910	8,820	,940	42	21,983	11,748	,956
Zadatak 1.	10	8,674	2,499	,910	8	4,44	3,05	,909
Zadatak 2.	10	8,034	2,618	,890	9	6,77	2,71	,891
Zadatak 3.	9	8,000	1,462	,7161	7	2,79	2,31	,805
Zadatak 4.	8	6,483	2,413	,904	9	4,30	3,44	,915
Zadatak 5.	9	3,719	2,426	,777	9	3,68	2,97	,885
Razumijevanje teksta slušanjem (RS)	20	19,483	1,603	,852	19	14,930	3,474	,831
Zadatak 1.	10	10,000	-	-	10	8,39	2,21	,827
Zadatak 2.	10	9,483	1,603	,900	9	6,51	1,76	,660

¹ Samo za 8 pitanja, budući da je u jednom pitanju varijanica 0.

Tablica 7. Aritmetička sredina (M), standardna devijacija (SD) i koeficijent alfa (α) za test Razumijevanje teksta čitanjem i test Razumijevanje teksta slušanjem (cijeli test i po zadatcima) za engleski jezik na razini B1 ($N=54$) i za njemački jezik na razini B1 ($N=63$)

TEST	ENGLESKI (razina B1)				NJEMAČKI (razina B1)			
	Broj pitanja	M	SD	α	Broj pitanja	M	SD	α
Razumijevanje teksta čitanjem (RČ)	47	36,093	7,534	,901	42	21,524	9,250	,910
Zadatak 1.	10	8,09	2,10	,754	8	3,98	2,70	,853
Zadatak 2.	9	6,83	2,26	,828	6	3,11	2,16	,830
Zadatak 3.	9	5,98	2,19	,709	8	3,79	2,19	,705
Zadatak 4.	10	9,06	1,87	,842	12	6,75	3,33	,838
Zadatak 5.	9	6,13	2,16	,8191	8	3,89	2,82	,875
Razumijevanje teksta slušanjem (RS)	16	12,426	2,589	,674	16	8,873	3,329	,707

¹ Za 8 pitanja budući da je u 1 pitanju varijanica 0.

Kao što je iz gornjih tablica razvidno, indeksi pouzdanosti (koeficijent alfa ili Cronbach alfa) testova razumijevanja teksta čitanjem u engleskom i njemačkom jeziku u fazi pilotiranja bili su relativno visoki – kretali su se u rasponu od $\alpha=,901$ do $\alpha=,956$. Nešto slabija, ali (ipak) sasvim prihvatljiva jest i razina pouzdanosti testova razumijevanja teksta slušanjem za njemački jezik na obje razine usvojenosti toga jezika: za test na razini A2 indeks pouzdanosti iznosio je ,831, a za test na razini B1 ,707. Relativno prihvatljiv je i stupanj pouzdanosti istovrsnoga testa za engleski jezik na razini B1 ($\alpha=,674$). Nepouzdanim se, međutim, ispostavio test razumijevanja teksta slušanjem za engleski jezik na razini A2. Prvi zadatak u tom testu učenici su riješili 100% točno. Cronbach alfa za drugi zadatak iznosio je ,900. Nakon razmatranja mogućih razloga za visok postotak riješenosti prvoga zadatka u tom testu, zaključeno je kako je, vrlo vjerojatno, u samom postupku testiranja zanemarena kontrola ispitanika. Naime, za razliku od testa razumijevanja teksta čitanjem, koji ima dvije verzije, test razumijevanja teksta slušanjem napravljen je u samo jednoj verziji, pa su ispitanici, ako nisu bili dovoljno udaljeni jedni od drugih, lako mogli surađivati u procesu rješavanja testa. Drugi mogući razlog odnosi se na samu populaciju ispitanika u pilot istraživanju. S obzirom na rezultate pilotiranja istoga testa za njemački jezik koje se održalo u Osijeku, pretpostavilo se da bi ispitanici iz drugih dijelova Hrvatske taj test riješili s drukčijim rezultatom. Iz tih se razloga u projektu odlučilo ne mijenjati test razumijevanja teksta slušanjem za engleski jezik na razini A2, nego ga u daljnjim istraživanjima uporabiti u izvornom obliku.

Instrument za mjerenje afektivnih karakteristika učenika

Instrument za mjerenje afektivnih karakteristika ispitanika također je konstruiran i validiran u Mađarskoj, a za potrebe našega projekta preveden je na hrvatski jezik. Sastojao se od triju dijelova. Prvi je bio strukturnoga formata i uključivao je upitnik od 14 iskaza. Svoj stav prema propozicijskom sadržaju tih rečenica ispitanici su iznosili zaokruživanjem odgovarajućega broja na ljestvici od 1 do 5 (1= neistinito, uopće nije tako; 2=uglavnom neistinito, često nije tako; 3=nisam siguran, ne mogu se odlučiti; 4=uglavnom istinito, često je tako; 5=istinito, uvijek je tako). U drugome dijelu ispitanici su trebali procijeniti razinu vlastitoga općeg znanja stranoga jezika i iznijeti mišljenje o tome s kojom bi razinom znanja bili zadovoljni oni, a s kojom njihovi roditelji. U posljednjemu dijelu nalazila su se dva pitanja na koja se od ispitanika tražio opširniji odgovor u vezi s dobrim i lošim stranama nastave engleskoga/njemačkoga jezika.

Kao i testovi komunikacijske kompetencije, i instrument za mjerenje afektivnih karakteristika ispitanika testiran je u pilot istraživanju, i to na uzorku od 120 osnovnoškolskih i srednjoškolskih učenika. Alfa koeficijent unutarnje konzistencije ljestvice pitanja iz drugoga dijela upitnika iznosio je ,86.

POSTUPAK

Testiranje se provodilo za vrijeme nastave stranoga jezika, i to u tri navrata. Na jednom su se satu rješavali testovi slušanja i pisanja, na drugom testovi čitanja i upitnik o afektivnim karakteristikama ispitanika, a u trećem navratu provođeno je individualno testiranje govorenja s po šest nasumce odabranih ispitanika iz svakoga odjela. U ovom zadnjem slučaju učenikov je govor sniman na audiokasete.

Testiranje je prethodila višekratna obuka ispitivača.

Ocjenjivanje testova provodilo se na dva načina. Testovi čitanja i slušanja ocjenjivali su se prema listi točnih rješenja. Testovi govorenja i pisanja, međutim, podvrgnuti su kvalitativnoj analizi, a u postupku ocjenjivanja pomoću analitičkih ljestvica za ocjenjivanje ti su se rezultati pretvarali u kvantitativne podatke. Za taj složen postupak prethodno je osposobljen veći broj ocjenjivača. Formirane su skupine ocjenjivača za svaku razinu i svaki test pojedinačno budući da se obuka za takvo ocjenjivanje treba provesti na konkretnome zadatku koji će se ocjenjivati.

OBRADA PODATAKA

Statistička analiza rezultata provedena je pomoću programskoga paketa *SPSS for Windows 11.2*, a tijekom obrade korišteni su sljedeći statistički postupci: deskriptivna statistika, analiza pouzdanosti, t-test parova, korelacijska analiza, regresijska analiza.⁴

REZULTATI I IMPLIKACIJE

Istraživanja u sklopu projekta *Engleski jezik u Hrvatskoj* omogućila su da se dođe novih spoznaja o statusu engleskoga jezika u Hrvatskoj. O tim nalazima i spoznajama govore ostali prilozi u ovome broju časopisa pa na ovome mjestu nećemo ulaziti u njih. Ovdje ćemo se osvrnuti na aspekte rada u istraživačkim projektima koji se nešto rjeđe spominju u znanstveno-stručnoj literaturi. Naš je projekt, naime, proizveo rezultate na tri dodatne, također iznimno važne, razine. Na prvoj je razini razvijanje međunarodne znanstvenoistraživačke suradnje: korištenje instrumenata mađarskih znanstvenika omogućilo nam je da osiguramo temelje za komparativne analize statusa engleskog jezika u dva europska konteksta. Parafrazirajući Roberta Gardnera (1985, str. 5), možemo još jednom istaknuti kako samo ponavljanje istraživanja može rezultirati razumijevanjem složenosti nekog fenomena. Na drugoj je razini formiranje interdisciplinarnoga tima istraživača: svaki od članova projektnoga tima pridonio je kvaliteti rada na projektu na neki svoj, sasvim osobit način. Ista smo istraživačka pitanja i

⁴ U statističkoj obradi podataka članovima projekta pomogao je mr. sc. Toni Babarović.

probleme, tako, mogli sagledavati iz perspektive lingvistike, primijenjene lingvistike, glotodidaktike, usvajanja drugoga jezika. I na kraju, ali ne kao najmanje važno, kao vrijedan rezultat ovoga projekta želimo istaknuti izravnu primjenu novih spoznaja i iskustava u obrazovanju budućih nastavnika engleskoga jezika. Tijekom rada na projektu do te je primjene došlo sasvim neplanirano. Kako su financijska sredstva i veličina projektnoga tima bili nesrazmjerno mali u odnosu na istraživačke potrebe, u jednom smo trenutku moguće rješenje vidjeli u uključivanju dodiplomskih studenata anglistike. To se pokazalo kao izvrstan potez jer se na taj način omogućilo većem broju iznimno zainteresiranih studenata da se uključe u znanstvenoistraživački rad već tijekom studija. Svojim entuzijazmom i interesom te smislom i sposobnošću za provođenje dijela našeg projektnog istraživanja ovi su studenti stekli vrlo vrijedne početne istraživačke kompetencije koje su danas potrebne svakom budućem stručnjaku u području glotodidaktike.

Nadamo se da će uz nove znanstvene spoznaje kojima je rezultirao projekt *Engleski jezik u Hrvatskoj* i ovi rezultati pridonijeti daljnjem razumijevanju područja učenja i poučavanja stranoga jezika.

LITERATURA: vidi popis literature u inačici članka na engleskom jeziku.